

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. LXIV. De judiciis, vel interdictis possessoriis; Adipiscendæ; Reintegrandæ; Et Retinendæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

mam illorum stabilimentorum, appellatio suspensiva non intret; Secus autem ubi ista ratio non urgeat, cum tunc non intret regula legitimi contradicitoris, *Dunoz. et. decis. 690.*

De iudiciis, vel interdictis possessoriis; Adipiscendæ, Reintegrandæ; & Retinendæ.

SUMMARIVM.

- 1 **T**ria sunt hæc interdicta, & quæ.
- 2 Illud reintegrandæ parum in usu, de ratione.
- 3 Quodlibet possessorium de iure canonico est appellabile.
- 4 Fallit in possessorio retinendæ, dummodo sit summarium.
- 5 Quomodo distinguatur summarium à plenario.
- 6 Etiam in hoc remedio summario requiritur monitorium, & quando secus.
- 7 Item est appellabile si continet mixturam petitorii.
- 8 Quod extra Curiam materia possessorii non bene distinguatur.
- 9 De Cumulo plurium ex his remediis, vel interdictis in idem.
- 10 Quod regulariter sint compatibilia, & quod petens immitti, vel reintegrari, fateatur se non possidere, ac probet possessionem alterius, & non detur immitti ei, qui semel possedit.
- 11 Potest peti immissio pro confirmatione possessionis, quæ habeatur.
- 12 Vel peti reintegratio ad solam naturalem compatibilitatem cum retentione civitatis.
- 13 Quomodo ista compatibilitas regulari debeat.
- 14 De immisione, quæ competit proviso de beneficio, etiam ab Ordinario.
- 15 De altera pro regressu, quæ competit pensionario.
- 16 Et de competente pensionario, vel translatorio.
- 17 Competente etiam proviso de officio, vel Prelatura.
- 18 De immisione in vim l. fin. Cod. de Edicto diu. Hadr. toll. non solum primo hæredi, sed etiam fideicommissario universali.
- 19 Non datur institutio in re particulari, etiam si in legitima.
- 20 Competit etiam donatario universali, vel fideicommissario universali, per contractum.
- 21 Competit feudatario in vim investituræ feudalis, vel emphyteuta.
- 22 De interdicto quorum bonorum, quod competit hæredi ab intestato.
- 23 Tam istud, quam alterum l. fin. datur etiam hæredi hæredi.
- 24 Legatario vel fideicommissario particulari competit immissio ex interdicto quorum legatorum, vel ex interdicto salviati.
- 25 De salviato quod conceditur creditori habenti hypothecam tantum.
- 26 De hypothecaria.
- 27 Quid importet salviatum, & quid concedat immissio.
- 28 De remedio associationis in vim pacti de capiendo.
- 29 De eodem in vim constituti, & præcarii.
- 30 Quod in Regno Neapolitano de stylo adiciantur iudicia clausule, quæ censentur apposite.
- 31 In Curia opponitur constitutum super fundato censu.
- 32 De pacto præcarii Bononiæ.
- 33 De eodem remedio associationis competente domino directo pro solutione canonum, vel in casu devolutionis.
- 34 De primo & secundo decreto.
- 35 De tenuta in maioratibus Hispaniæ.
- 36 De Assistenza in Regno Neapolitano.
- 37 Probatio identitatis est requisitum essentialis immisionis.
- 38 Non competit immissio in hoc iudicio possessorio contra legitimum contradicentem.
- 39 De exceptionibus, quæ competant cuilibet possessori quamvis non esset talis, ut dici valeat contradicitor legitimus.
- 40 De distinctione inter exceptiones claras, vel turbidas, & altioris indaginis.
- 41 An interdictum quorum bonorum detur contra titulum possidentem.
- 42 Datur ad bona quomodocumque possessa per defunctum tempore mortis absque iustificacione dominii, idemque in alio remedio l. fin.
- 43 An possessor obiciat de resolutione iuris unius ex iure tertii.
- 44 Quomodo in hoc materia sit procedendum, & quæ regula illi super cadat.
- 45 De tribus requisitis ad faciendum contradicentem in materia fideicommissaria.
- 46 De qualitatibus, quæ ad hunc effectum in iudice considerentur.
- 47 De requisitis necessariis salviati circa creditum, & circa hypothecam, atque istius validitatem, vel existentiam, seu efficaciam, & de aliis exceptionibus.
- 48 An Iudei, vel forenses incapaces acquisitionis bonorum in dominio sint incapaces hypotheca, ut salviatum eis non competat.
- 49 De salviato ad commoditatem bonorum incapacium hypotheca.
- 50 De conclusionibus, quod exceptiones altioris indaginis in iudicio salviati non admittuntur.
- 51 Declaratur quomodo & quando id procedat.
- 52 De primo & secundo extremo salviati eiusque probatione.
- 53 An sit probandum dominium possessoris, qui bona hypothecavit.
- 54 De associatione, & præsertim de efficacia constituti, & de questionibus quæ super eo cadunt.
- 55 An in associatione requiratur citatio partis.
- 56 Quod præiudicat servare formam iudicii.
- 57 An illa detur contra tertium possessorem titulo singulari.
- 58 An interdictum reintegrandæ proveniat à jure civili, vel à Canonico, & de effectibus exinde resultantibus.
- 59 In specie de appellatione suspensiva.
- 60 Quod hæc materia appellationis reguletur potius à stylo.
- 61 Quare adinventum sit remedium reintegrationis, & quando intret.
- 62 Manutentio non datur sine possessione.
- 63 Immissio non competit ei qui semel possedit, & possessionem amisit.
- 64 Quod sit magis proficuum remedium manutentionis quam reintegrationis.
- 65 Quando, & ad quos effectus excipiendo, obijci soleat de spolio, & de pœnis spoliatoris.
- 66 Quando oporteat recurrere ad hoc interdictum reintegrationis.

- 67 *Possessio quando amittatur ex facto proprio etiam nullo; Et an & quando ei qui cecidit à possessione facto proprio, competat manentio vel reintegratio.*
- 68 *Possessio facta, seu civilis cessat ex contraria animi declaratione.*
- 69 *Quando amittatur dicta possessio civilis per patientiam, vel per longum tempus.*
- 70 *Ista amissio non præiudicat pro remedio reintegrationis.*
- 71 *Per quantum tempus istud remedium reintegrationis præscribatur.*
- 72 *De cumulatione utriusque remedii manentionis, & reintegrationis, & quare.*
- 73 *De reintegratioe adversus creditorem immisum in saliviano, & quando debeat etiam competere, & praticari manentio.*
- 74 *De questionibus cum creditoribus immisus in saliviano super redditione rationum.*
- 75 *Possessio eiusdem rei non potest esse penes plures insolidum, ideoque possessio unius est allegabilis à tertio.*
- 76 *In quo casu verè & propriè intret summarium remedium manentionis.*
- 77 *De privilegiis huius remedii, & præsertim circa appellationem, & quod debeat prius terminari, alias nulliter proceditur.*
- 78 *Quod in eo admittuntur probationes imperfectæ, & non dantur exceptiones contra testes.*
- 79 *De ratione cui prædicta, & similia privilegia inniuntur, & quando ea procedere debeant.*
- 80 *Quando factum nullum ex defectu consensus non præiudicat in possessorio, præsertim in actu facto in carcere.*
- 81 *In hoc iudicio non queritur de iustitia, vel iniustitia possessionis, sed attenditur nudum factum.*
- 82 *Possessio anterior etiam per momentum præfertur, & debet manentieri.*
- 83 *An & quando manentio competat illi, qui per factum iudicis expulsus est, suaque possessione privatus.*
- 84 *Damnatur stylus procedendi cum formalitatibus, & constituendi differentiam inter remedium manentionis, & illud reintegratiois.*
- 85 *De æquiana, & de damnabilibus formalitatibus circa ipsam.*
- 86 *De privilegio associationis, de qua supra quando procedat.*
- 87 *De manentione competente in vim clausule constituti, & de questionibus, quæ de super cadunt.*
- 88 *Vel reservationis usu fructus.*
- 89 *An sit manentibilis illa possessio, cui jus resistat.*
- 90 *Quid ubi obstat decretum irritans, quod inspicit omnem possessionem.*
- 91 *De amissione possessionis ob lapsum decennii, vel ob patientiam.*
- 92 *De stylo signatura rescribendi in hoc iudicio de clausula suspensiva.*
- 93 *Quando iste stylus procedat, & quid operetur.*
- 94 *De ratione, ob quam associatio, vel manentio non admittunt appellationem suspensivam.*
- 95 *Quod vel in omnibus possessoris idem dicendum esset vel in nullo.*
- 96 *De ratione differentie ubi procedatur per decretum interlocutorium, vel per sententiam.*
- 97 *Possessorium quod habeat mixturam petitorii est appellabile.*
- 98 *Quæ regula dari possit in hac materia.*
- 99 *An & quando competat manentio ex sola auctoritate iuris, & præsertim in iurisdictionibus.*

- 100 *De manentione in rebus non possessis ob possessionem aliorum ex causa universali quando intret.*
- 101 *An possessio in parte suffragetur in toto.*
- 102 *De manentione competente contra successorem, vel ex persona prædecessoris.*
- 103 *De possessione occasionali, vel causativa, seu ad tempus, vel sub conditione.*
- 104 *De possessione inefficaci, & minus legitima, ut non mereatur manentionem.*
- 105 *An in facultativis intret manentio & quando.*
- 106 *De Statuto de continuanda possessione defuncti in heredem.*
- 107 *An & quando obstat exceptio boni juris, atque doli, certi debeat de titulo.*
- 108 *Quid in beneficiis ecclesiasticis.*
- 109 *Quid in pensionibus.*
- 110 *De superveniente titulo, vel causa possidendi, eiusque mutatione.*
- 111 *Petit in quacunque instantia, & an post rem iudicatam in gradu restitutionis in integrum.*
- 112 *Pro executione mandati de manentendo datur etiam mandatum executivum.*

DISC. XLIV.

Quamvis tria sint inter se distincta hæc iudicia, sive interdicta possessoria; Adipiscendæ scilicet, quod in Curia sub vocabulo immissionis explicatur; Reintegrandæ, quod sub vocabulo Reintegrationis & Retinendæ, quod sub vocabulo manentionis; Attamen in Curia, primum & ultimum, in praxi frequentia sunt, medium autem reintegratiois, ab aula quodammodo recessisse videtur, sive in oblivionem abiisse, quamvis apud antiquiores in eadem Curia illud esset frequens, ultimum verò è converso nimis rarum, penèque ignotum, tit. de alien. & contract. disc. 1. num. 101. Duno. cit. dec. 2. n. 43. rep. dec. 139. par. 6. rec.

Ratio huius mutationis productiva, provenit à Juris canonici dispositione cum qua proceditur in Curia Romana ecclesiastica, id est Papæ, tanquam Papæ, quidquid sit de eadem Curia in seculari, id est Papæ tanquam Principis temporalis, ut infra; Cum etenim de hoc jure non procedat illud privilegium, quod generaliter per Jus Civile, istis interdictis possessoris concessum est, processus scilicet executivi, cum denegatione appellationis suspensiva, quoniam pro regula generali, quodlibet possessorium de jure canonico est appellabile, adeo ut nulla dignosci videatur differentia inter possessorium & petitorium, supra disc. 37.

Ab aliquo verò moderno tempore, Curia receperit opinionem, ut possessorium retinendæ, quod manentionis dicitur, quando summarium sit, non autem plenarium, non admittat appellationem suspensivam, sed sit executivum, etiam in foro ecclesiastico, ipsaque dispositione juris canonici quoque attendat eod. disc. 37.

Hinc proinde, ob istum adeo proficuum effectum, rationabiliter hic usus inolevit, deferendi remedium reintegratorium, utpotè appellabile, & recurrendi ad istud retinendæ, utpotè executivum, ac privilegiatum, in forma summaria, non autem plenaria; Potissimè verò quia (ut infra) eadem Curia moderna, simbrias nimium dilatavit in concedendo de facili istud remedium, etiam iis, qui facto iudicis fuerint eorum possessione spoliati, quando illud, nullum, vel notoriè injustum sit, ratione solius possessionis civilis animo retentæ, quæ ad se attrahat naturalem.

Distinguitur autem istud summarium ac privilegiatum

legiatum iudicium retinendæ, ab altero plenario, ad hunc effectum appellationis, vel processus ordinarii, & executivi respectivè; Primò nempe ex ipsius iudicii ordine, an scilicet procedatur per sententiam diffinitivam, atque [ut in Curia dicimus] per secedulam, vel potius per decretum interloquutorium; Ut scilicet primo casu dicatur possessorium ordinarium, & appellabile; In altero autem summarium, & executivum; Quamvis etiam in isto adhibitum quoque fuerit monitorium, quod juxta Curia praxim reputatur necessarium, quoties agendo intentetur; Secus autem ubi incidenter, ac excipiendo, *decis. 123. n. 12. & 13. par. 7. rec. Ridolphin. in prax. par. 2. cap. 12. & 94.*

Et secundo ubi agatur de possessorio, quod explicitam contineat mixturam, & canonizationem petitori, sive quod eadem mixtura resultet à dependentia, quia scilicet agatur de possessione, quæ pendeat à titulo, seu à negotio principali, *Orthobon. decis. 236. Buratt. & add. decis. 625. & supra discurs. 37.*

Adhuc tamen quandoque (licet rarius) prædictum iudicium reintegrations in praxi auditur; Et præsertim in causis de partibus, quæ ad Curiam per appellationem devolvuntur, cum juxta quotidianam experientiam, in huiusmodi causis edocemur, quod extra Curiam, non adeo benè distincta notitia, & praxi habetur huiusmodi materiæ possessoria; Et præsertim circa præfatam distinctionem inter mantentionem, & reintegracionem, cum frequenter, ea confusa dignoscatur; Ac etiam circa aliam distinctionem, in eodem genere interdicti retinendæ, inter summarium, & plenarium.

Auditur etenim aliquando dicta mixtura interdictorum, reintegrandæ, & retinendæ, sed cum debito ordine subsidiario, & compatibili, quod scilicet principaliter intentetur magis proficuum remedium retinendæ, sed quoniam dubietas cadere potest super eius competentia, idcirco subsidiariè, & cum cumulatione compatibili, intentatur etiam alterum reintegrandæ, & quandoque etiam illud adipiscendæ cum clausula *quatenus opus sit*, seu alia æquipollenti.

Regulariter etenim, ista interdicta, sunt inter se incompatibilia, seu contradictoria, quoniam illi, qui semel possedit, atque à possessione quomodocumque cecidit, non competit interdictum adipiscendæ, quod supponit adeptionem possessionis omninò novæ, *Posth. de manut. obser. 57. num. 72. & seqq. Menach. de adipiscen. rem. 4. num. 178. & seqq. Pentinger. decis. 332. num. 3. Faventina Primogenitura 21. Maji 1666. coram Bevilacqua.* A deo ut illo, qui istud remedium intentat, fateri dicatur se nunquam possedisse, ac propterea duo resultant effectus, circa alterum magis proficuum remedium mantentionis; Unus scilicet sibi præjudicialis, quod ita sibi præcludit viam, ad illud recurrendi; At alter proficuus adversario, quod ita petendo contra eum immisionem, fatetur & agnoscit eum in possessorem, istaque etiam implicita tantum confessio probat illius possessionem, ut propterea sibi mantentio debita sit absque alia justificatione; Quamvis confessio esset qualificata, quia nempe assereretur possessor injustus, atque intrusus, vel prædiorum, quoniam adhuc eadem resultat probatio, *Posth. de manut. obser. 19. Gregor. & add. decis. 200. Cels. decis. 82.* Sive quod esset confessio dubitativa, vel impugnativa, puta cum verbo, *ut dicitur, vel ut prætenditur, Pentinger. decis. 277. repetit. dec. 45. par. 10. rec.*

Prout etiam in remedio mantentionis est incompatible alterum reintegrations, ex cuius petitione resultat confessio exclusiva suæ possessionis, sine qua mantentio competere non potest, quoniam cum eis qui naturaliter, & de facto possessor non est, illud retinendæ, seu mantentionis remedium concedatur ratione possessionis civilis, quæ animo retineatur, idcirco dum se declarat spoliatum, ita fatetur animo non retinuisse, neque retinere possessionem, *Posth. dicta obser. 19. Buratt. & add. dec. 160. dec. 169. apud Posth. de subhast. Gregor. & add. decis. 555.*

Adhuc tamen iste cumulus quandoque est practicable, quando scilicet, cum debita cautela id sequatur, quia nempe petatur, ac obtineatur immissio pro confirmatione, & corroboracione, seu munimine possessionis, quæ jam obtineatur, *Gregor. dicta decis. 555. Orthob. decis. 121. Buratt. & add. decis. 160. & 269. Posth. de manut. obser. 57. ex num. 82.* Sive petatur, ac obtineatur reintegratio possessionis naturalis, quæ de facto fuit spoliatus, ad effectum illam uniendo cum civili, quæ animo retineatur, *proxime supra.*

Non videtur tamen in hoc recipiendus ille ineptus Pragmaticorum sensus, id scilicet restringendi ad nudam verborum formalitatem, ut quandoque in praxi expertus sum; Sed pro facti qualitate, & circumstantiis, attendenda venit substantia veritatis, aut verisimilis intentio possessoris; Absonum enim videtur, atque manifestum continet iudicium, ut à majori, vel minori peritia procuratoris, vel caudicis, in concipiendo petitionem, cum una, vel cum altera phrasi, vel formula, regulari debeat animus principalis, inducendo in eo illam retentionem, quam in animo non habuerit; Sive è converso illum habendo pro spoliato, qui revera se pro tali habere noluereit.

His ergo ita prænotatis; Ad singula hæc remedia descendendo; Quatenus pertinet ad primum adipiscendæ, sive immisionis; Illud æque intrat in prophanis, ac in spiritualibus.

In spiritualibus scilicet, juxta ea quæ insinuata sunt *disc. precedenti*, circa immisionem competentem proviso de beneficio, tam in vim literarum Apostolicarum, quam etiam in vim provisionis Ordinarii, vel alterius inferioris collatoris, quoniam etiam pro ista provisione, idem competit remedium proviso, iidemque intrant termini legitimi & non legitimi contradictoris, *de proviso ab ordinario dec. 585. par. 5. rec. & de ista materia in beneficalibus tit. de benef. disc. 73. & sepius in aliis.*

Ac etiam in materia pensionum ecclesiasticarum, idem procedit in casu scilicet regressus vel ingressus ad beneficium juxta modernam formam eodem *disc. precedenti* insinuatam; Vel circa eam immisionem, quæ conceditur pensionario ex prima reservatione; Sive etiam translatorio, quoniam licet ipse subintret in universum jus transferentis, ac etiam in possessionem quoad omnes effectus; Attamen, ex quodam stylo Curia, sibi non conceditur remedium mantentionis, ex possessione actoris, sed illud immisionis, *tit. de pension. disc. 61.*

Prout ad instar, idem dicendum erit in prælaturis vel officiis in vim publici instrumenti electionis, perfectè exequibilis, vel deputationis, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, dum deputatio vicem habet investitura, ut infra.

In prophanis autem, illud plures ac diversas continet species; Primò nempe illud, quod in vim testa-

testamenti, competit universali hæredi scripto, sive sit in tota hæreditate, sive in ejus quota. ex dispositione textus. in l. fin. Cod. de edit. Div. Adrian. coll. tit. de hærede & tit. de fideicommiss. passim. Quamvis enim de stricta juris censura, illud competat solum primo, ac directo hæredi; Attamen in praxi, magis recepta est illa opinio, (quæ tamen contradictoribus non caret) ut competat etiam obliquo seu mediato, nempe fideicommissario, non curata mediorum pluralitate, dummodo pariter sit universalis in tota vel quota. dicto tit. de fideicommiss. Secus autem si in certa re, quinimò etiam si in legitima de jure debita, quamvis, honorabilis institutionis titulus accedat, quoniam ubi institutionis, vel fideicommissi particularis naturam fortiaur, verius est, competere alteram speciem immissionis, quæ ut infra legatio conceditur, non autem istam. ibid. & tit. de legitim. disc. 26.

Altera est species immissionis ex eodem remedio dicta legis finalis, C. de edit. Div. Adrian. Sive ad instar, quæ competit ex dispositione inter vivos, donatario universali, qui loco hæredis habetur, sive sit directus & immediatus, sive obliquus & mediatus ut supra; dum etiam pro fideicommissio universali ordinato inter vivos, idem remedium; in praxi est receptum. dicto tit. de fideicommiss. disc. 106. & in alio cum sit in praxi quotidianum.

Idem quoque procedit in feudo, vel in emphyteusi in vim investituræ feudalis, tam in primo investito, quam in quocumque alio successore sive per eandem investituram vocato, quoniam feudum ad instar hæreditatis, universalitatem quoque constituit, tit. de feud. disc. 42. quod emphyteusi etiam congruit, à qua ad feudum admitti solet argumentum. tit. de emphyteus. disc. 25.

Altera est diversa hujus possessorii species, quæ competit hæredi pariter universali, in tota, vel in quota, ab intestato, ex illo interdicto quod appellatur, Quorum bonorum; Atque licet in hac specie successione, non detur hæres obliquus, vel mediatus ex judicio testatoris; Datur tamen ex judicio legis in hærede hæredis; Quod etiam verificatur in hærede testamentario qui nullo fideicommissi onere sit gravatus, quoniam in utroque casu si primus ac directus, testatus vel intestatus hæres non valeat, vel negligat hæreditatis vel aliquorum bonorum possessionem adipisci unum, vel alterum ex dictis remediis ejus hæredi conceditur. dec. 163. num. 2. par. 13. rec.

Tertia est species immissionis, vel possessorii interdicti adipiscendæ, quæ competit particulari legatario, vel fideicommissario; Istaque est duplex; Una scilicet ex illo interdicto, quod dicitur Quorum legatorum; Et altera ex eo quod appellatur Salviani, ratione hypothecæ, quam lex nova legatario pro legati executione concessit; Atque pariter procedit idem quod supra dictum est, ut scilicet tam primo, & immediato, quam ulteriori ac mediato concedatur. Merlin. de pignor. lib. 3. quæst. 14. & lib. quæst. 76. Buratt. & add. dec. 257. & 280. tit. de legat. disc. 37. ubi de hypotheca.

Quarta est prædicta possessorii species, quæ Salviani dicitur, quæ competit creditori hypothecario, & non aliàs cum istius judicii fundamenta sint creditum, & hypotheca. Mantio. dec. 156. Gregor. decif. 67. Duno. et. dec. 699. & passim. Cará. de Luca de judiciis & judicialibus.

Istaque duplex producit remedium; Unum scilicet quod sub actionis hypothecariæ vocabulo in jure explicatur, non ita privilegiatum circa processum executivum, & circa appellationis suspensivæ rejectionem, cum redeat speciem petitorii. dec. 5. & dec. 119. post Merlin. de pignor. Et alterum est prædictum Salviani, quod non conceditur ad ipsam rem in proprietate vel substantia neque dominium seu veram possessionem tribuit, dum utrumque remanet penes debitorem, vel tertium possessorem, sed solum per quandam speciem tenentia, sive administrationis, conceditur immissio, ut fructus nomine possessoris administret ac percipiat, perceptos autem tanquam mandatarius in rem propriam, sibi ipsi applicet, ut de credito ita satisfiat; Ac propterea in bonorum locatione, vel administratione, majorem non habet potestatem, quam habeat ipse possessor. tit. de locato disc. 38.

Quinta est species mixta, quæ conceditur in omnibus præmissis casibus, non ex natura, vel qualitate tituli, vel actionis, sed ex operatione pactorum vel clausularum; Istudque appellatur remedium Associationis, quod conceditur illi, qui pactum, vel facultatem habeat explicitam capiendi possessionem propria auctoritate; Sive sit jure crediti, sive sit jure domini, vel ex quocumque alio capite sibi expediat possessionem adipisci. Cenc. de cens. quæst. 94. Arguell. dec. 75. & 86. dec. 373. par. 9. rec. & 187. par. 10. Bich. dec. 310. latè Farinac. quæst. 175. ex num. 253.

Idemque remedium competit quoque illi, pro quo aliquis, se possidere constituerit, sive in vim clausulæ constituti, vel præcarli, Multò verò magis utriusque, proxime supra.

Ac propterea, in Regno præsertim Neapolitano, pro observantia cujuscumque contractus, vel implementi, super quo publicum instrumentum confectum sit, istud remedium remanet connaturale, stante illo commendabili stylo (quem mirari consuevi, cur Romana Curia non introducat ob effectum executivum de quo infra) in omnibus instrumentis omnia hæc adjiciendi, nempe pactum de capiendi propria auctoritate, constitutum, & præcarium.

Adeoque iste stylus inolevit, ut quamvis Notarius, istas clausulas adjicere negligat, adhuc tamen, tanquam de stylo apponi solitæ, censetur inesse, ut propterea competant eadem remedia, quæ competere, si adessent. Masull. ad Capic. dec. 159. Merlin. l. 1. conty. 35.

In Curia verò constitutum adjici solet in contractu censuali super fundo censito. Cenc. dicta quæst. 94.

Idemque stylus adjiciendi constitutum præcarium, præsertim verò posterius quod in plebisque privilegiatum reputatur, habetur in Bononiensi Civitate ex illo nimis amplo formulario. Duno. et. decif. 793. Bich. decif. 629. 403. & 417.

Prout etiam, idem pactum de capiendi propria auctoritate ad effectum ejusdem privilegiati remedii associationis, per legem subintelligitur, favore domini directi pro consolidatione domini utilis cum directo, ac unionis possessionis naturalis cum civili, quando sit factus casus devolutionis, vel ob solutionem canonum seu livellorum. tit. de emphyteus. pluries dec. 73. & 165. par. 10. rec.

Datur etiam de jure communi, quædam species immissionis, creditori chyrographario, qui præ-

præmissis remediis est destitutus, quod dicitur ex primo, & secundo decreto, ratione contumacia debitoris; Verum id proprie non continet interdictum possessorium, atque in praxi nimirum rarum est, ob alia pinguiora remedia. *Fenzon. ad statut. 194. Roldosin. par. 1. cap. 6. num. 69. & seq.*

35 Ultra supradictas species possessorii, adipiscendæ, quæ conceduntur de jure communi; Aliæ pro diversis locorum, vel regionum legibus, vel styli adfunt species, & præsertim illa nimirum summaria & exequutiva, ac privilegiata tenuta, quæ conceditur in majoratibus Hispaniarum, ut in fideicommissorum sede advertitur. *tit. de fideicommiss. disc. 13.*

In præfato item Regno Neapolitano, ex illis legibus, prodiit quoddam adipiscendæ remedium, ibi nimirum frequens, contra tertios possessores bonorum hypothecatorum (quatenus tamen hypotheca accedat, & non aliàs) quod *Assistentia* dicitur, compositum, juxta veriore sententiam, tanquam quid mixtum, ex tribus remediis supra recensitis; Nempe hypothecaria, Salviano, & associatione, adeo ut dici non mereatur purum possessorium, sed admixtum habere petitorium, dum conceditur ad effectum vendendi, sive adjudicandi sibi ipsi. prævia æstimatione. *Rovis. pragm. 1. de assistent. Barbat. eod. tractat. & passim apud Regnicolas.*

36 Super præmissis autem, hujus possessorii speciebus, diversæ cadunt quæstiones, juxta earum diversitatem, quoniam, in prima, secunda, & tertia specie immisionis, ex remedio *l. finalis Cod. de edict. Div. Adrian. tollend.* ac interdicti *quorum bonorum & alterius quorum legatorum*, ultra essentialia requisita identitatis, quod est omnibus aliis commune; Intra quoque inspectio legitimi contradicitoris, quæ *discurfu præcedenti*, in beneficiis insinuata est, Quinimò Beneficialistæ, ex his speciebus, & præsertim ex prima resultante à præfata *leg. fin. C. de edict. Div. Adrian. normam* acceperunt, quoniam inter contententes de pari titulo, sive venientes ex eodem fonte, cessant hæc remedia possessoria, & privilegiata, atque procedendum est in judicio ordinario, ex eadem ratione quod unus dicitur alteri legitimus contradicitor; Idque præsertim in fideicommissaria materia est frequens; Cumque ibi de hoc puncto pluries actum sit, idcirco ibi videndum erit ut quo magis fieri potest, eorum quæ jam dicta sunt, evitetur repetitio, quæ tamen in ista practica facultate est inevitabilis. *tit. de fideicommiss. disc. 197. & seq.*

37 Item, ubi ille, contra quem istud iudicium intentatur, non sit talis, vel legitimi contradicitoris titulus ei congruat, non per hoc tamen aliis exceptionibus esse potest omnino destitutus, cum alias habere valeat exceptiones exclusivas juris agentis; Puta ob vitium testamenti, vel investitura, cujus vigore petatur immissio; unde propterea intrat distinctio inter vitium visibile & invisibile, sive inter patens, & latens, ut primo casu dicatur exceptio apta retardare, atque intrat propositio, quod suspicio sufficit, ex iis quæ ad materiam instrumentorum, & scripturarum habentur supra. *supra disc. 26. & seq.* In altero autem procedatur cum eadem regula superius insinuata in judicio seu processu exequutivo, an scilicet sit clara, vel potius turbida, & altioris indaginis, ut primo casu retardet, in altero autem non. *supra disc. 42.*

Idemque ubi exceptio percutiat inhabilitatem personæ actoris, vel quia ea bene legitimitata non sit, vel quia prætendatur in eo incapacitas. *supra disc. 12.*

Sive quod exceptio percutiat bona, quod scilicet spectarent ad alterum, quàm ad defunctum ut pro frequentiori contingentia habemus in praxi, circa exceptionem fideicommissi antiquioris, vel investitura feudalitatis, aut emphyteuticæ. *tit. de fideic. disc. 198. Duno. et. dec. 910. Bich. dec. 480.* Aut quod objiciatur de valida alienatione in causam detractionum legalium, vel acciden- talium. *dicto tit. de fideic. disc. 162. & tit. de legitim. & detrac. disc. 25.* Aut quod objiciatur de melioramentis, cum similibus, de quibus in dicta fideicommissaria materia & in altera detractionum. *ibidem.*

Atque respectu interdicti *quorum bonorum*, cadit inspectio, an illud competat contra tertium possessorem, titulo singulari. *Cocin. dec. 2354. Mantio. dec. 241. Buratt. dec. 772.* Sive an docere oporteat de dominio ac pertinentia bonorum defuncti, vel potius solum sufficiat probare, quod bona essent per eum possessa tempore mortis, ut verius pro regula est receptum, tam in isto interdicto, quàm in dicto altero remedio *l. fin.* Quoties clarè, & incontinenti non constet de contrario, quod scilicet possessio fuerit alieno nomine; Puta conductionis, vel administrationis, vel depositi, seu sequestri &c. Sive nomine proprio, sed ex titulo resolubili per mortem, ideoque sine dubio resolutio. *Duno. et. dec. 709. Buratt. dec. 494. Fusar. quest. 616.*

38 In casu item resolutionis juris possessoris cadit quæstio, an quilibet possessor, vel detentor de hoc objiciat, tanquam de exceptione exclusiva juris agentis, vel solum de hoc objicere possit ille, cujus favore resolutio sequuta sit, adeo ut possessori non liceat dare de jure tertii; Atque super hoc intrat etiam distinctio, an exceptio juris tertii sit notoriè exclusiva juris agentis, vel potius è converso habeat aliquem statum implicitum durationis illius juris, quia nempe resolutio adhuc remaneat in statu eventualitatis, atque pendeat à voluntate tertii, qui volens, possit non agnoscere; Ut (ex gr.) contingit in ea resolutione, quæ sequitur ex onere fideicommissi, vel alia simili, cum interim hæres gravatus, vel ejus hæres, aut alter qui ab eo causam habeat rectè continuet. *tit. de fideicommiss. disc. 187. cum seq.*

Hinc sequitur, quod desuper certa & generalis regula statui non potest, clarusque error est cum generalitatibus procedere, sive ad litteram attendere doctrinas, & decisiones, quæ percutiunt aliquos casus particulares pro retardationis hujus iudicii affirmativa, vel negativa, sive pro qualitate legitimi contradicitoris, cum totum pendeat, à singulorum casuum particularibus circumstantiis, ob quas (ut toties advertitur) stant benè simul, ut eadem ac individuales exceptiones, in uno casu admittantur, & in altero rejiciantur; Atque ad id hodie potissimum, ac principaliter est reflectendum, cum præsertim in Curia, ob tam magnam frequentiam decisionum Rotæ, à quarum studio juvenes incipiunt, priusquam terminos necessarios Institutionum addiscant, regulæ seu conclusiones, sunt effectæ omnibus planæ, ac notoriæ, sed magnum inconveniens consistit in incongrua applicatione. *Et*

45 Et præsertim circa verificationem trium vul-
garium requisitorum, ad faciendum aliquem legi-
timum contradicteorem, ratione fideicommissi
vel similis juris; Quod scilicet istud sit clarum;
Quod certum sit nullas competere detractiones
Et quod possessio non sit vitiosa; Quoniam su-
per verificatione primi requisiti, commendabile
quidem est ut rigorosè procedatur, cum percu-
tiatur substantiam negotii principali; Super verifi-
catione autem secundi detractionum, pariter
circumspicere, sed non adeo; Sed super tertio, so-
lùm inspicere debeat finis, ob quem ita statutum
est; Sive principaliter attendi debet ratio legis,
non autem sola litera, vel formalitas: pro inani-
bus circuitibus, atque per quamdam speciem judi-
cassimi, juxta ponderationes de quibus in dicta
fideicommissaria materia. *dicto tit. de fideicommiss.
disc. 197. & seq.* Ideoque semper erroneum est,
procedere cum generalitatibus, vel cum doctri-
nis, & auctoritatibus in abstracto, quoniam (ut
præmissum est) penè omnes quæstiones foren-
ses hodie sunt potius facti, & applicationis,
quam juris, cujus regulæ, vel propositiones in
magnis præsertim Civitatibus, & Tribunalibus
reddite sunt notoriæ; Ac propterea in Judice
(cum præsupposito sufficientis literaturæ, & in-
tegritatis) magis desideranda est excellentia in
judicio adequato, quam in ingenio, magisque
desiderandum est, ut ille sit bonus Factista,
quàm excellens Iurista, dummodo sufficientem
habeat Iuris peritiam.

In alia verò specie hujus possessorii adipiscen-
dæ, ex interdicto salviani ratione hypothecæ;
47 Exceptiones percutere solent, in primis existen-
tiam crediti, sine quo illud non competit. *Gregor.
decis. 67. & passim.* Istoque justificato, percutere
solent existentiam, vel competentiam hypo-
thecæ, quæ pariter est necessaria, & sine qua
istud iudicium non intrat *ut supra.* Id autem di-
sputari solet, quando illa non legatur explicita
in documento, cujus vigore agatur sed præten-
datur implicitè desumi, ex pactis, vel clausulis,
ut est illa hypotheca, quæ implicitè desumitur
ex obligatione in forma Cameræ. *Bich. decis. 32 r.
& 356. Orthob. dec. 156. & 173. Zach. de oblig. cam.
quæst. 31. & passim.* Sive quod desumi præten-
datur ex sola dispositione legis, ratione legalis ad-
ministrations, vel ratione doli, ut præsertim fre-
quentior praxis docet hujusmodi quæstiones,
in illa hypotheca, quæ præten-
ditur in bonis hæ-
reditis gravati fideicommissi, ob alienationes
tit. de credito discurs. 36. cum similibus.

Vel quod, non negata hypotheca, allegetur
inefficacia, ob ejus invaliditatem ex inhabilitate
personæ, quæ illam adjecit, se obligando sine
certis solemnitatibus; Vel ob ejus resolutionem,
ob cessatum jus illius, qui eam adjecit, ut pro fre-
quentiori contingencia habemus in ea resolutione,
de qua opponatur ratione fideicommissi, vel
investituræ, vel similis causæ resolutivæ.

Sive quod, non negata hypotheca, ejusque
duratione, negetur tamen effectus, adversus
possessorem, ratione alterius ejus hypothecæ
anterioris, contra quam istud interdictum non
competit. *Buratt. decis. 844. Duno. etc. decis. 815.
decis. 60. post Merlin. de pignor. Vel quod negetur
hypotheca ratione incapacitatis bonorum, quia
sine certa solemnitate obligari non potuerint;
Ut contingit in feudilibus, vel emphyteuticis,
& jurisdictionalibus, ac similibus in quibus li-*
Card. de Luca de iudicis & judicialibus.

centia, vel assensus alterius desideretur. *tit. de
credito discurs. 13. & 151. tit. de Emphyteus. disc. 44.
& 58. & alibi.*

Aut quod incapacitas præten-
datur ex parte creditoris, qui tanquam forensis, vel ex alio
accidenti, sit incapax acquisitionis ipsorum bono-
rum in dominio, unde propterea intret quæ-
stio, an sit etiam incapax acquisitionis hypothe-
cæ pro istius remedii exercitio; Ut in iudicis
quandoque disputatum fuit. *dicto discurs. 151. de
credito.*

Sive an & quando prohibitio alienationis ex-
tendatur ad istam prohibitionem hypothecæ,
quod sub nimia quæstione nostra ætate fuit oc-
cassione bonorum jurisdictionalium, ut in debiti,
& crediti sede advertitur. *dicto disc. 13. & 151. de
credito.*

Aut, an posita etiam prohibitionem hypothe-
cæ, adhuc tamen ista sit verificabilis, pro istius
interdicti competentia, & exercitio, aliisque ef-
fectibus in commoditate, quæ considerari solet,
tanquam distincta à substantia ipsius rei prohibi-
tæ; Et quomodo illa duret, præsertim mutata
persona, vel etiam super melioramentis, cum si-
milibus, *tit. de emphyt. disc. 44. & tit. de feud. disc. 61.*

Super his autem, ac similibus, utique certa,
& generalis regula statui non potest, proinde
que intrat idem supra insinuat error, procedendi
cum generalitatibus, cum revera totum
pendeat à singulorum casuum qualitate, & cir-
cumstantiis.

Illam verò generalis regula desuper cadit, ut
scilicet, in isto iudicio, tanquam possessorio, &
privilegiato, intret quoque eadem distinctio, in-
ter exceptiones claras, & incontinenti probatas,
vel turbidas, & altioris indaginis, ut priores ad-
mittantur, posteriores autem non; Ut præser-
tim in exceptione fideicommissi, vel simili ha-
bemus. *tit. de fideicommiss. disc. 180.*

Verùm circa istam generalitatem quoque est
insistendum, non quidem circa ejus varietatem
in genere, & in abstracto, cum ea vera sit; Sed
circa ejus congruam applicationem, quoniam
intelligenda venit, quando actio, ex parte Acto-
ris, jam bene fundata sit, turbiditas autem sit in
exceptione, per quam actio elidi præten-
datur; Puta, si non dubitetur de hypothecæ existentia
vel adjectione in bonis talis personæ, minusque
dubitetur in facto de verificatione primi, & se-
cundi extremi; Quod scilicet ea bona possessa
fuerint per illum, qui hypothecam adjecit
illo tempore, vel postea, quod dicitur primum
extremum, illudque bene & concludenter ju-
stificandum est tanquam fundamentum iudicii.
*Merlin. de pignor. lib. 5. quæst. 77. decis. 68. post eum-
dem, decis. 220. par. 5. rec. Rovit. pragm. 1. de assistentia.*
Et quod eadem bona, nunc possideantur per
eum, contra quem iudicium institutum est;
Istudque dicitur secundum extremum, quod
minori, ac leviori probatione contentatur, etiam
illa, quæ resultat à sola sustentatione litis. *Buratt.
& add. dec. 693. & 728. dec. 100. par. 7. rec. Bich.
dec. 315.*

Sed quod Actoris intentione, jam bene fun-
data, ad eam elidendam, deducatur exceptio fi-
deicommissi, vel investituræ, sive crediti anteri-
oris, aut incapacitatis personæ, vel bonorum, cū
similibus; Quoniam, si istæ exceptiones sunt
turbidæ, & altioris indaginis, tunc rejiciuntur
ad

ad petitorium, & non admittuntur in hoc iudicio: ex regula quod actio clara exceptio turbida; Secus autem si turbiditas, non consistat in exceptione, sed in ipsa actione, adeo ut exceptiones, Rei, & possessoris, non tendant ad elidendam actionem, jam bene fundatam: sed ad illam inturbandam, sive ad offuscandam, vel impediendam probationem: ut ipsa actio non oriatur; Ut præsertim contingere solet in primo extremo identitatis, vel capacitatis bonorum, sive in altero legitimatiōis personæ, quoniam in pari causa turbiditatis, ista ob stare debet Actori, potiores verò partes sunt Rei, & possessoris, cui sufficit vincere per non jus, ut supra agendo de Reo, & de Actore advertitur, ac etiam alibi pluries. *supra disc. 2.*

Vel quod, bene fundata actione, æquè bene fundata etiam sit exceptio: ad quam elidendam, aliquam Actor deducat replicationem, super qua turbiditas cadat, ideoque alia intrat propositio, exceptio clara, & replicatio turbida, quoniam in his casibus turbiditas potius nocet quàm prodest Actori; Idque generaliter in omni specie possessorii procedit, vel alterius iudicii summarii, ac privilegiati, cum eadem sit ratio.

Super verificatione item dicti primi extremi, quod magis exactam, & concludentem exigit probationem, cadere solet quæstio, an Actori incumbat onus probationis dominii, in ejus debitor, qui hypothecam adjecit, vel potius sufficiat probare solam possessionem; Istaque posterior opinio verior, magisque recepta est, cum ex possessione inferatur ad præsumptam probationem dominii, quoniam possessor præsumitur dominus, donec non doceatur de contrario. *dicta decis. 220. par. 5. rec. Rovit. dicta pragm. 1. de assisten.*

Istæ generalitates, quoque percutiunt aliam speciem hujus generici interdicti possessorii adipiscendæ, quod associationis dicitur, ut supra an scilicet constitutum vel pactum de capiēdo quorum vigore illud competit, adjectum sit, necne ab eo, qui adjiciendi facultatem haberet; Et an possessor ab eo causam habeat: vel potius ex alio jure vel titulo independenti possideat, eodem modo, quo de hypotheca est dictum.

Sive posita dicta potestate, ac dependentia respectivè, intrare solet quæstio, & præsertim circa constitutum, super ejus efficacia, & operatione; Vel scilicet ratione incertitudinis, non quidem ratione illius incertitudinis, quæ proveniat à generalitate bonorum, quoniam receptum est, istam non ob stare, dum in substantia adest certitudo: quamvis nobis ignota sit ab initio, sed ratione incertitudinis, certæ rei, quia nempe adjiciatur constitutum, in decem, vel viginti jugeribus terræ alicujus prædii, quod sit longæ majoris quantitatis, cum similibus, *Duran. decis. 49. dec. 373. par. 9. rec. dec. 105. post Merlin. de pignor. tit. de donat. disc. 14.*

Aut quod prætendatur infectio, ab infectio- ne, ac vitio ipsius contractus principalis, ac propterea ista tanquam clausula consequutiva corruat. *dicto disc. 14. de donat. Buratt. & add. dec. 220. Duran. decis. 155.* Vel quod expiraverit in primo, ideoque non remaneat amplius operativum in aliis, qui ad eandem dispositionem successivè vocati sint. *Dunozett. decis. 993. tit. de fideicommiss. disc. 106.*

Sive quod dubium sit, an ejus casus factus ef-

set, nec ne, ut contingit in illa associatione, quæ à domino directo petatur ex capite devolutionis, cum sola turbiditas sufficiat ad illum excludendum, ut in emphyteutica materia præsertim habetur. *tit. de emphyteus. disc. 7.*

Apud antiquiores duæ habentur nimium controversæ quæstiones, quæ hodie videntur planæ; Primò nempe, an istud iudicium exigat citationem possessoris; Atque apud ipsos antiquiores, magis recepta erat negativa, cum revera iste non sit actus judicialis, sed potius extrajudicialis concessionis familiaræ pro simplici associatione, & assistentia, ad apprehendendam illam possessionem, quæ jure suo apprehendi potest, ideoque potius damnatur forma iudicii, adeo ut illa præjudicialis reputetur, atque privilegia hujus remedii cessare faciat. *Cenc. de cens. quest. 94. Magnon. de Lucen. 87. Barbar. pragm. 1. de assist. gl. 6.* Apud modernos autem, magis recepta est diversa opinio, quam ubique praxis servat, ut adhiberi debeat citatio possessoris. *decis. 73. par. 10. rec. Buratt. decis. 160. Rovit. pragm. 1. de conservator. Gait. de credit. cap. 4. questio 7. à num. 834. & questio 11. à num. 2089.*

Altera est quæstio, an istud remedium competat atque si exercibile contra tertium possesorem titulo singulari, quævis causam habeat ab eo, qui constitutum adjecit, vel facultatem de capiēdo de dit; Atque pariter apud antiquiores, magis recepta erat negativa; Apud moderniores autem, è converso, magis recepta est affirmativa, quæ præsertim in Curia, in praxi servatur, ut etiam detur contra tertium, quoniam bona affecta sint constituto, vel pacto de capiēdo, quod adjici potuerit per eum, qui unum, vel alterum, vel utrumque adjecit. *decis. 187. par. 10. rec. decis. 149 & 150. post Cenc. de cens. Farmac. quest. 175. ex num. 253.*

Quo verò ad aliud interdictum possessorium recuperandæ; Istud, juxta probabiliorē sententiam (à contradictoribus tamen pro Juristarum consuetudine non immunum,) est remedium proditum, potius à jure canonico quàm à civili, quamvis ubique, in foro etiam sæculari, sive (ut nostri dicunt) etiam in terris imperii sit receptum. *Capyc. latr. consult. 88. nu. 6. add. ad vestr. lib. 7. cap. 3. num. 40.* Atque non inutilis à plerisque reputatur hæc inspectio, an unius, vel alterius Iuris inventum sit, ad effectum inspiciendū, an juxta unius, vel alterius juris dispositionem regulari debeat; Ac propterea, recentia dicta opinio, quod sit potius proditum à jure canonico, quodque, cum istius dispositione regulandum sit, exinde de stricta censura resultare deberet, quod etiam in eo laicali foro, in quo, in proposito appellationis, vivitur cum dispositione Iuris civilis, quod eam suspensivam denegat, etiam in illo adipiscendæ, quod in Statu ecclesiastico induxit, jus civile restituendo, Constitutio Agjdiana ex in infinitu supra in rubrica appellationis. *supra disc. 37.* Adhuc tamen istud interdictum reintegrandæ, deberet esse appellabile, juxta generalem regulam Iuris canonici, quæ in omni possessorio procedit, ut ibidem insinuat.

Et tamen in praxi, constitui non videretur differentia, inter illud adipiscendæ, & istud recuperandæ, in iis locis vel Tribunalibus, in quibus cum dispositione Iuris civilis, vel cum præfata Agjdiana Constitutione proceditur, quoniam revera ista materia appellationis, ad quosdam

60 dam stylos potius redacta videtur, seu ab eis pendet, magis quam à rigorosis principiis juris, ut infra occasione interdicti retinendæ, vel etiam illius adipiscendæ, quod associationis dicitur in hoc proposito appellationis advertitur.

Opportunum autem, imò necessarium fuit, istud adhibere, sive introducere remedium, tanquam quid medium, inter duo extrema, dum aliàs indebitè spoliato, nullum à lege civili remedium summarium & privilegiatum proditum videtur, ac propterea oportebat recurrere ad præsidium iudicii ordinarii; Antiquiores etenim non adeo acuerunt ingenium, ut commendabilius fecerunt moderni, adhibendi scilicet, etiam interdictum retinendæ in eo, qui, inspecta naturali veritate, revera de facto non sit possessor, cui propterea congruere non videatur iste terminus retentionis, qui juxta grammaticalem sensum, significat confirmationem, vel canonizationem ejus, quod jam de facto obtineatur, dum retinere non possumus id, quod revera non habemus, ideoque id potius assequi, vel adipisci, seu recuperari, quam retineri dicitur, istum terminum retentionis ita adhibendo improprie, vel intellectualliter, ex quadam fictione legis, sive ex quadam metaphysica, quæ contraria est naturali veritati, seu facto præexistenti, quod scilicet ob quandam fictam, vel intellectualem possessionem, quam animo retineri lex fingit, & quæ propterea (ad differentiam naturalis, & veræ) civilis appellatur, verificabilis remaneat dictus terminus retentionis.

Priusquam etenim ista, commendabilis quidem, sed metaphysica fictio introduceretur, ille qui cum violentia vera, vel interpretativa, ejus possessione spoliabatur, prompto, ac summario remedio destitutus erat, dum non poterat confugere ad illud retinendæ, quod supponit actualem detentionem, ac propterea non competit nisi possidenti, neque datur sine possessione. *Royas. decis. 412. Ottob. decis. 158. decis. 290 par. 7. rec. Minusque ad alterum adipiscendæ, ex superius insinuata regula, quod istud conceditur illi, qui nunquam possedit, ideoque contendat de adeptione omnino novæ possessionis, non autem illi, qui semel habuerit illius rei possessionem, quam amiserit, atque ab ea, sive ex facto proprio sive ex alieno ceciderit. ut supra.*

63 Verùm, postquam inolevit usus verificandi retentionem, etiam sine possessione vera, & naturali, ex dicta legis fictione, quodque apud eosdem modernos, illa recepta est formalitas, superius quoque insinuata, admittendi scilicet appellacionem suspensivam in hoc interdicto recuperandæ, non autem in altero retinendæ; Meritò istud à praxi exulasse videtur agendo dum illi, qui agendo cupiant prioris status, vel possessionis reintegrationem obtinere, ad præfatum aliud magis proficuum remedium, prudentius recurrunt, eo quia manifesta esset ineptia, ex duobus remediis, negligere brevius, ac promptius, magisq; exequutivum & eligere alterum longius quod speciem petitorii redolere videtur, cum necessitate expectandi finem, per tres conformes.

64 Solumque iste terminus spoli, juxta modernam praxim Curie, frequens in foro esse videtur, excipiendo, atque per viam objecti, ad repellendum scilicet colligantem, vel amulum ab ingressu, vel à progressu iudicii, tanquam spoliatorum, donec istud crimen purgaverit,

Card. de Luca de iudiciis & iudicialibus.

juxta ea quæ supra in hujus objecti particulari Rubrica habentur. *supra disc. 20.*

66 Adhuc tamen, eadem moderna praxi retenta; Quandoque ad istud remedium convolare oportet, eo quia, ob facti circumstantias, denegandum veniat alterum pinguius manutentionis; Quamvis etenim in aliquibus parificentur, atque pari passu ambulent; In eo præsertim, qui facto proprio, atque ex contractu, vel consensu, quamvis invalido, vel aliàs impugnabili, à possessione cadat; Quoties non sit nullitas ex defectu consensus, quæ consideratur in carcereato, vel in pupillo, sive in Ecclesia, vel in alio corpore inanimato, ex juris regula, quod etiam ex actu nullo amittitur possessio. *Gregor. & add. dec. 194. Buratt. dec. 136. decis. 60. par. 7. rec. decis. 200. par. 5. rec.* Dum idem pariformiter procedit tam pro denegatione unius, quam alterius remedii, & è converso, quando talis nullitas, ex defectu consensus accedat, adeo ut hujus regulæ limitatione inducat, illa æquè procedat, ad effectum unius, ac alterius remedii, ac propterea expedit ut supra, potius illud manutentionis adhibere; Attamen dantur casus, in quibus istud denegari debeat, unde propterea ad illud convolare oportet.

68 Puta quia, juxta superius insinuata, possessor se declaraverit habitum pro spoliato, unde propterea, ex contraria animi declaratione, tollatur illa ficta, seu civilis possessio, quam etiam in spoliato naturaliter, & de facto animo retineri, lex ut supra præsumit, cum tunc, nullus remaneat prætextus, cui inniti valeat concessio dicti remedii retinendæ, ideoque oportet ad istud recuperandæ convolare.

69 Sive quia, ex facto idem resultaverit effectus cessationis animi, quia nempe, in rebus corporalibus, possessor, sciens rem ab alio occupatam esse, id per aliquod tempus passus sit; Cum tunc etiam non expectato decennio, breve tempus ad id sufficiens reputetur. *Buratt. & add. decis. 604. & 730. Royas. decis. 457. Cavalier. decis. 655.* Sive quod non accedente justificatione hujus scientiæ, & patientiæ, accedat silentium decennale, per quod lex oblivionem præsumit, ac animi desertionem quoties facti circumstantiæ contrariam non inducant probationem, etiam adminicularivam, istamque legis præsumptionem tollant. *Buratt. & add. dicta decis. 604. decis. 78. par. 7. rec. decis. 191. par. 10.* Isto enim, vel alio simili casu, ad aliud reintegrationis remedium convolare oportet, dum illud non desiderat requisitum dictæ retentionis, saltem animo, neque subjacet insinuato præiudicio, quod resultat etiam à brevi patientia, sive certius ab illa longi temporis.

70 Siquidem plurium sententia est, ut istud remedium sit perpetuum, nullique præscriptioni subjaceat, quamvis longissimi temporis. *Mench. conf. 1050. & alii referuntur apud Seraphin. dec. 1360.* Alii verò, qui sequuntur contrariam sententiam, quæ apud modernos, & præsertim in Curia, magis recepta est, ob decisionem, quæ ex Pontificio præcepto, initio currentis sæculi prodit, in ista questione, quæ ex magis involutis reputabatur, admittunt solum præscriptionem temporis longissimi ad minus. *Seraphin. dicta decis. 1360. decis. 535. & 547. par. 4. rec. tom. 3. Cappc. Latr. consulti. 88. decis. 392. num. 15. par. 12. rec. tit. de alienat. & contract. discurs. 14.* Ac propterea, ista etiam posteriori opinione retenta, quæ spoliatori ma-

gis proficua est, adhuc, expedit istud habere remedium subsidiarium longioris durationis; Quamvis pro Juristarum formalitatibus, in illis locis, vel Tribunalibus, in quibus, cum dispositione Iuris Canonici proceditur, illud præjudicium pati oporteat prosequendi istud remedium per tres conformes, tanquam per speciem iudicii ordinarii; Isteque est casus, in quo illud pro Curie praxi adhibeatur.

Hinc proinde, ut supra etiam advertitur, eadem praxis recepit, cumulandi hæc duo remedia, alternative, vel subsidiarie; Principaliter scilicet, intentando illud pinguius manutentionis, subsidiarie autem, vel alternative cumulando istud reintegrations, ut docente causæ progressu tales circumstantias, quæ suadeant denegationem prioris remedii, ita iudicium non remaneat inane, sed alterius concessionis aditus remaneat.

Pro eisdem formalitatibus, istud reintegrations remedium adhiberi solet, adversus supraenunciatam speciem possessorii adipiscendæ; quod in interdicto salviani, ratione hypothecæ concessum fuerit creditori, ad bona hypothecata, ad effectum sibi satisfaciendi ex fructibus, quoniam, satisfactione sequuta, creditor, qui immisus est, tenetur restituere bona, tanquam ex cessante causa, atque non restituendo, implicitum spolium committere dicitur, unde propterea prior possessor est reintegrandus. *Merlin. de pignor. lib. 5. quest. 77. decis. 56. post eundem Gregor. & add. decis. 254.*

Benè verum, quod non videtur, quæ necessitas urgeat, præcisè convolvandi ad istud remedium minus proficuum, ob dictam inconveniens appellabilitatis in its locis, & Tribunalibus, in quibus, cum dispositione Iuris canonici, ut supra, procedatur, cum æque benè, alterum pinguius remedium manutentionis, concedendum videatur; Quinimò facilius, quàm in casu in quo per subhastationem, vel per alterum factum iudicis, quod nullum, vel notoriè injustum dicitur, possessio verè amissa sit; Iste enim casus est fortior, quoniam (ut supra advertitur) ista immisio in salviano, quæ creditori conceditur, non auferit possessionem, nedùm civilem, sed neque naturalem, quæ adhuc remanet penès priorem possessorem, dum creditori conceditur quædam simplex tenuta, seu detentatio, jure administrationis potius, quàm jure propriæ possessionis, ad certum effectum *supra num. 27.* Ideoque isto cessato, non videtur quid prohibeat, istud remedium adhiberi posse, dum facilius isto casu, quàm in altero ut supra, illud intrare debet; Et per consequens, ineptis formalitatibus nullum habentibus rationis fomentum, ista praxis referenda videtur, quoniam probabilius idem remedium manutentionis practicandum videtur.

Ubi etenim intret dubietas sequuti effectus, & super quo adeo frequenter in praxi audiuntur quæstiones, super redditione rationum fructuum perceptorum, vel eorum, qui culposè percepti non sint, quos imputare quoque teneri prætendatur, atque super validitate notarum, & an juramentum præcisè continere debeant; Et super quibus, ac similibus, cum consuetis frigiditatibus, magna habentur quæstiones, atque jongæ, involutæque lites sustinentur. *tit. de credito disc. 133. & 134.* Tunc æquè resultat impedimentum, pro uno, ac pro altero remedio.

Demum quoad tertium interdictum retinendæ, quod esse pinguius pluries animadversum est, ac propterea in foro frequentius; Illud in plerisque casibus, sub disputationis trutina cadere solet; Potissime autem, quando plures æquè contendant de eadem naturali possessione de facto, in qua quilibet, pro ejus viribus, se confovere studeat, unde propterea rixæ, & inconvenientia resultare possunt, ac solent, dum eadem possessio unius rei, personarum pluralitatem non admittit, neque penes duos in solidum eodem respectu ea esse potest, secus autem pro respectuum diversitate, unde propterea manat recepta conclusio, quod possessio terti, ab alio tertio est allegabilis, tanquam certò exclusiva possessionis illius, qui se possessorem faciat, vel prætendat. *Gregor. decis. 14. 138. & 268. add. ad Buratt. dec. 67.*

Isto enim casu congruit, ut ad tollendas rixas, & inconvenientia, ludeus ejus interponat auctoritatem, atque prævia celeri, & summaria cognitione utriusque possessionis, & quænam esset anterior, vel magis legitima, istam provisionaliter, atque interim confoveat, donec cum meliori causæ cognitione, in petitorio, vel in possessorio plenariò decidatur, ad quem ex contententibus potius res controversa in dominio, vel in possessione pertineat; Isteque casus verè, & propriè, est ille, in quo attentis veris juris principiis, verificatur istud manutentionis remedium, quod summarissimum dicitur, ac propterea privilegiatum in pluribus reputatur plusquam sint alia interdicta possessoria, atque verificatur vulgare Prædicorum dictionum, quod hodie mihi, & cras tibi.

Istudque iudicium, attenta etiam dispositione Iuris canonici non admittit appellationem suspensivam ut supra; Nec non præcisè obligat Iudicem, ad illud prius terminandum, quoties ille qui se possessorem anteriorem prætendit, suspensio petitorio, ac etiam possessorio plenariò, ita inflet, atque protestetur, adeo ut alias nulliter procedere dicatur; Quoties Principis auctoritas, vel incertitudo, seu turbiditas possessionis tanquam per speciem limitationis regulæ, non tribuat facultatem cumulandi quoque petitorium.

Ac etiam, præ cæteris, ut in hoc iudicio, tanquam omninò summario in superlativo, admittantur probationes, etiam imperfectæ, & quandoque per unicum testem aliquibus adminiculis suffultum, neque admittantur exceptiones contra personas testium, quoties omninò claræ, & notoriæ non sint. *Post de manut. observ. 38. add. ad dec. 605. par. 5. rec. add. ad Buratt. dec. 375.*

Ista etenim ac similia privilegia, illam habent congruam rationem, quod istud iudicium dici meretur provisionale, quod indigeat prompto ac celeri remedio, per quod formidatis rixis vel scandalis occurratur, & ne vulgare verificetur dictionum, quod dum Romæ consulitur, Seguntum expugnatur, ideoque merito Hispani, & alii, illud explicant, cum termino, seu vocabulo *interim*, quoniam verè, & propriè, iste est ejus casus; Eoque secluso, atque ista ratione cessante, adeo ut agatur de illo iudicio manutentionis, quod datur, in aliis casibus de quibus infra, cum vera iudicii formalitate, cum qua peragitur, aliud remedium reintegrations, tunc nulla quidem subesse videtur ratio differentie, cur istud manu-

manutentionis, non debeat esse appellabile, & alterum reintegrationis debeat esse tale; Ideoque, vel utrumque appellabile, vel utrumque exequutivum esse deberet.

Fortius verò, de stricta juris censura, præfata privilegia, & præsertim illud processus exequutivi, cum denegatione appellationis, intrare non deberent, in aliis casibus de quibus infra, in quibus etiam, istud remedium praticari solet, ratione scilicet solius civilis possessionis animo retentæ, adeout revera, atque spectata veritate naturali dicatur potius reintegratio, quam retentio; Pura, ubi possessor ceciderit à possessione facta proprio in invalido, ex ea nullitate, quæ dicitur ex defectu consensus, adeout non causet amissionem possessionis civilis; Ve contingit in illis bonorum vel jurium alienationibus, vel dimissionibus, quæ fiant per injuste carceratum, ut supra; Cum etenim id procedat, quatenus carceratio sit injusta & non aliâ, ut in sua sede advertitur, *tit. de alienat. disc. 41.* Exinde resultat, ut accedere debeat formalis cognitio causæ, super hujusmodi justitia, vel injustitia; Et per consequens, adaptari non videtur ea ratio, cui præfata hujus summariissimi judicii privilegia innixa sunt; Quod scilicet, in eo non quærat de justitia, vel injustitia possessionis, sed attendatur nundum illius factum, reservata cognitione justitiæ vel injustitiæ ad petitorium, vel ad possessorium plenarium. *decif. 6. par. 12. rec. Buratt. & add. decif. 144. & 360. Posth. de manut. obser. 42.*

Ac etiam, ut in hoc facto, quod concurrat hinc inde, attendatur ordo temporis, sive anterioritatis, ut scilicet possessio anterior debeat manuteneri, ac præferri posteriori, quæ præsumitur, seu censetur clandestina, quamvis ista esset titulata, illa verò nullam haberet tituli justificationem, dum hæc non attenduntur in isto celeri, ac summariissimo judicio, quod nullam admittit causæ cognitionem, sed contentatur nudo facto per quamdam speciem extrajudicialis provisionis; Etiam si sit anterioritas permomentum temporis; Imò etiam si sit anterioritas à lege præsumpta ob expressionem horæ in duobus actibus eodem die sequentis. *Posth. de manut. obser. 71. Gregor. & add. dec. 40. Buratt. & add. decif. 67. & 688. Peuting. decif. 384.*

Igitur id convenit dicto primo casui, non autem huic, & similibus casibus ut infra, in quibus intrat dicta formalis, inspectio justitiæ vel injustitiæ carcerationis, cum formali discussione processus, & actorum, quorum vigore, illa sequuta sit in forma judicii, & de mandato Iudicis competentis, juxta casus de quibus agit in dicta sua sede. *tit. de alienat. disc. 41.* Adeout non agatur de carceratione omnino tyrannica ex facto notorie injusto, & illicito.

Item fortius, in altero casu, in quo manutentio concedatur adversus factum Iudicis, quo mediante per sententiam exequutioni demandatam, vel per subhastationem, ille privatus fuerit unde præpterea, juris regula æquè excludit hoc remedium, ac alterum reintegrationis, quoniam in dubio factum judicis præsumitur justum, neque illi, qui per tale factum, sua possessione privatus est, competit hoc remedium, quod potius concedendum est alteri, qui ex facto Iudicis possideat. *l. i. iuste possidet ff. de acquir. poss. Posth. de manut. obser. 12. dec. 67. par. 10. rec. dec. 174. par. 11.*

Et quamvis Romana Curia, à moderno tempore, forsitan currentis sæculi, ex superius alligata ratione, neglecto altero remedio reintegrationis, quod in sensu antiquorum in casu nullitatis, vel notoriæ justitiæ erat in usu, admittat etiam istud manutentionis, ratione dictæ civilis possessionis animo retentæ, quasi quod Iudex nulliter, vel injuste procedit, prædonis, ac spoliatoris partes potius, quam Iudicis, ita gerere dicatur; Atque nil fortè in Curia frequentius audiatur. *Buratt. decif. 169. 185. & 375. decif. 314. & 352. par. 10. 381. 138. & 322. par. 12. in quibus etiam si exequutio approbata sit per Signaturam, Posth. de manut. obser. 12.* Attamen id procedit, quatenus nullitas esset omnino clara, vel injustitia adeo notoria, & evidens, quod nullo possit velamine offuscari, unde propterea nullam exigeret causæ cognitionem, sed nullitati æquiparetur, dum pro injustitia ordinaria, & disputabili, proditum est alterum remedium ordinarium appellationis, in cujus gradu intrat rescissio, vel retractatio, non autem istud remedium extraordinarium. *Cavaler. decif. 337. & 470. Buratt. & add. decif. 158. decif. 9. apud Posth. de manut. dec. 67. par. 10. rec. 43. par. 13. & sapus.* Igitur nullatenus intrat ratio, cui præfata privilegia innixa sunt, dum formalis causæ cognitio, intrat super hac specie injustitiæ, an sit notoria vel non notoria; Adeout quandoque praxis doceat in Rota, aliisque Tribunalibus aliquam variationem, quod scilicet prodeant resolutiones pro validitate, & justitia gestorum, sive proposita causa, ob difficultates, nulla capiatur resolutio, sed rescribatur, ut videri debeat de bono jure; Et tamen quod postea, recedendo à decisis, aut prævia formali disputatione boni juris juris, prodeant resolutiones ad favorem prioris possessoris, qui facto Iudicis expulsum fuerit.

Incongruum enim prorsus est, ut istud judicium dici debeat ita summariissimum ac privilegiatum, ex ea nuda formalitate, quod concedatur per decretum interloquutorium, secus autem si obtineatur per sententiam diffinitivam, quasi quod, major vel minor advertentia Causidici, in tenendo, potius unam viam, quam alteram, immutare debeat substantiam vel naturam judicii; Sive quod, eadem immutatio substantiæ, vel naturæ, proveniat à nuda formalitate verbi quod per Causidicum adhibitum sit, quod scilicet si adhibeat verbum manutentionis, dicatur judicium exequutivum, ac privilegiatum, si verò adhibeat alterum reintegrationis, dicendum veniat ordinarium, & appellabile, terminandum per tres conformes; Id etenim convincit manifestas ineptias, ac frigiditates Practicorum, ita procedendo cum nudis formalitatibus verborum, nullis, rationis, vel discursus adhibitis partibus, sed quia sic reperitur scriptum, referendo ratiociniis, ac prælectionibus, hujusmodi ponderationes, & distinctiones, easque non laudando.

Non quidem, ut genium cupiat appellabilitatem, atque litium protractiones, cum potius illud sit in oppositum de directo, ut scilicet quo magis fieri potest, hujusmodi formalitates referentur (quod tamen humana malitia, vel imbecillitas non concedit;) Sed, ut utrumque remedium, pariformiter tractari debeat eo modo quo tractatur in illis Tribunalibus sæcularibus extra Statum ecclesiasticum, in quibus in hac materia,

ria, proceditur cum dispositione Juris civilis; Quinimò in ipsismet individuis Curia Tribunalibus, in illis causis, in quibus, cessante mixtura personarum, vel bonorum ecclesiasticorum, proceditur cum eadem dispositione Juris civilis, in vim Constitutionis Agidianæ.

Et circa quam, ut etiam in proposito alterius interdicti adipiscendæ, advertitur supra in rubrica appellationis. *supra disc. 37.* eadem in dies practicantur irrationabiles, ac nauseativæ formalitates, ratione alicujus mixturæ; Et præsertim illius, quod provenit à dominio directo alicujus Ecclesiæ, absque eo quod ista sit in causa, nullumque penitus habeat interesse, sed agatur inter laicos hinc inde, quo nil irrationabilius; sive ob aliam majorem irrationabilitatem, quod ageretur de bonis, quæ fuerint clerici jam defuncti, super ejus successione, quæstio sit inter laicos hinc inde, quasi quod bona retineant privilegium personæ jam annihilatæ, ut etiam in materia successione advertitur, ac in altera jurisdictionis occasione competentia fori, vel compræhensionis bonorum sub legibus & Statutis laicalibus. *tit. de jurisd. disc. 58 & 59. tit. de success. di. 6.*

Quinimò frequenter auditur ineptia majoris quod scilicet; Vel ad effectum incompetentia fori laicalis, Vel ad effectum exemptionis à prædicta Agidiana Constitutione, prætenditur attendi debere, mediatam, ac remotam qualitatem defuncti possessoris, quia nempe, quæstio sit super pertinentia fideicommissi, quod ab antiquo ordinatum sit per aliquam personam ecclesiasticam, postquam bona transferunt per plures manus, pluraque media personarum secularium; Unde propterea in facti contingentia dicere quandoque consuevi, quod si traditio, vel notitia haberetur, de bonis possessis, per Aron, & Melchisedeck, antiquos sacerdotes, in istis ita esset incompetens Judex laicus, atque leges laicales servari non deberent; Sive quod idem procedere deberet, in omnibus bonis totius mundi, quæ dici possunt sub quodam dominio habituali Noe, post diluvium, dum ipse exeundo ab Arca, sacrificium peregit, ideoque Sacerdos dici potest. *tit. de jurisd. in supplemento.*

Eadem formalitas, dignoscitur quoque in altero interdicto adipiscendæ, cum distinctione, inter illud immisionis, in vim *Salviani*, vel *quorum bonorum*, aut *legis finalis*; Et alterum, *associationis*; Quod scilicet, istud posterius sit exequutivum, ac privilegium, dummodo concedatur per decretum interloquutorium, non autem per sententiam, ita verificata eadem duplici formalitate supra considerata, quæ resultat à majori, vel minori peritia, vel diligentia Causidici, eligendo viam decreti potius, quam schedulæ, sive adhibendo potius verbum associationis, quam alterum immisionis, quoties tam unum, quam alterum remedium pariformiter competeret, dum eadem causæ cognitio, eademque formales disputationes adhiberi solent, ut quotidiana praxis docet, ac etiam patet, ex decisionibus, quas super una, vel altera hujus possessorii specie habemus. *decis. 373. par. 9. rec. ubi de associatione & suspensiva.*

Hinc proinde dicendum est, vel nihil, vel totum, quod scilicet, vel appellatio suspensiva, tam in una, quam in altera specie judicii admitti debeat, vel in neutra, dum isto casu, nulla dignosci videtur congrua differentia ratio, sed totum

consistit in nuda formalitate verborum; Atque revera in stricta censura, privilegium associationis procedit, quando agatur de mera concessione associationis familiaris, in forma mere extrajudiciali, & de facto, ad occurrendum scandalis, ac resistentis, prævia quadam monitione urbana possessoris, quæ ex sensu modernorum potius inolevit; Non autem quod sola formalitas procedendi per decretum, vel per sententiam, hanc notabilem diversitatem causare debeat; Quinimò (quod magis est) dum frequenter adhibetur utrumque, in illis præsertim causis, vel Tribunalibus, in quibus habeatur usus, vel abusus propinarum, quoniam, ut advertitur supra in rubrica expensarum. *supra disc. 39.* ob illam fictionem, quæ resultat à stylo habendi terminum pro servato prævis duabus citationibus una pro decreto interloquutorio ad primam, & altera pro sententia diffinitiva ad secundam, ita contextualiter, eodemque tempore utrumque manet.

Eadem causæ formalis cognitio, ob quam etiam incongruit dicta ratio, cui (summarissimi, ac extraordinarii remedii manutentionis privilegia innixa sunt, frequenter cadit in multis casibus, in quibus quæstiones intrant, super istius remedii competentia, vel incompetentia; Puta circa ipsius possessionis sufficientem, vel insufficientem probationem, sive an illa clara sit, sive turbida.

Aut circa efficaciam, vel inefficaciam clausulæ constituti, cujus vigore istud interdictum retinendæ quoque competere, in praxi receptum est. *tit. de donat. 14.* Sive vigore reservationis usufructus, in donationibus, aliisque honorum assignationibus, *ead. disc. 14. de donat.* ita disputando, an constitutum, ratione incertitudinis, sit efficax vel inefficax ut supra; Sive an ejus inefficacia resultet, ex eo quod collatum sit post mortem, & sic in tempus inhabile vel potius ad sit clausula *ex nunc pro tunc, & præambula hora &c.* cum similibus frigitatibus; Vel an idem constitutum sit consumptum in primo; Vel quod tanquam clausula accessoria, & consequutiva, subiacet eidem vitio, cui subjacet ipse actus principalis. *ead. disc. 14. de donat.*

Sive alia intret alta quæstio, an possessio habeat juris resistentiam; Et quatenus ista ad sit, super ejus qualitate, an sit vehemens, vel non vehemens; stoque etiam casu, an sit temporis considerabilis, cum tunc ea non obstante juris resistentia, sit manutentibilis. *add. ad Gregor. decis. 370. ad Buratt. decis. 131. decis. 55. par. 7. rec. & sub tit. de Regal. & alibi pluries.* Vel an habeat alicujus tituli colorati, vel ejus famæ, aut adminiculorum momentum, cum similibus considerationibus, ex quibus pendet, an possessio sit manutentione digna necne.

Aut quod cadat quæstio, an possessio sit infecta ab aliquo decreto irritante, ob quod regula estur manutentione indigna sit; E converso autem allegetur aliqua exemptionibus, quæ illi tradi solet; Et præsertim, ubi aliquid probabile dubium cadere valeat super compræhensione; Aut quod allegetur moderatio, vel non usus illius legis, vel dispositionis quæ tale decretum contineat, quasi quod ista discussione pendente, negari non debeat possessori manutentioni, saltem in ea facti dentatione. *Bich. decis. 364. Oribob. decis. 158. Buratt. & add. decis. 659. & 720.* Ista enim, ac alia quæ in materia infectionis ab hoc decreto resultantis cadunt, aliquam exigunt causæ cogni-

tionem, ac implicitam pronunciationem; Ideoque non videtur quomodo congruant illa privilegia, quæ verè congruunt illi summario provisionali remedio, quod ut supra, *interim* dicitur.

Prout etiam, eadem cognitio cadit, quando manentio petatur, non ex ratione actualis, ac naturalis possessionis, in qua de facto eam petens existat, sed ratione fictæ & civilis, quæ, ut supra prætendatur animo retenta, Eam verò alter possessor contendat esse amissam; Vel ob patientiam, etiam modici temporis habita scientia occupationis rei ab altero; Vel ob lapsum decennii, Sive ob aliquam explicitam, vel implicitam animi declarationem, se habendi pro spoliato ut supra; converso autem Actor hanc amissionem excuset ob justa impedimenta, absentiam, vel carcerationis aut paupertatis, & similia, Super his autem certa regula statui non potest, ac propterea, erroneum est procedere cum generalitatibus, cum revera decisio pendeat ex singulorum casuum circumstantiis, prudenti, beneque regulato iudicis arbitrio pensandis; Multo verò clarius, ubi impedimentum, directè, vel indirectè provenisset ab ipso spoliatore vel intruso.

Sive quod agatur de possessione jurium incorporalium; Ut pro frequentiori contingencia habetur in quasi possessione exigendi annuas præstationes, vel pensiones, aut jura honorifica, & præminentialia, dum in istis, ac similibus, non est verificabilis dicta species amissionis, per modicum tempus patientiæ, post scientiam occupationis; Minusque intrat altera species per lapsum decennii, cum agitur de materia facultativa, ideoque per quemcumque lapsum temporis non admittitur, nisi præcedente petitione, & subsequente denegatione, sequatur etiam patientia. *Buratt. & add. decis. 3 47. 604. 823. & 691. Peuringer. decis. 277. Bich. decis. 5 89.* Fortius autem ubi, non casus, vel non exercitium possessionis, proveniret ex absentia, vel ex eo quod defuerit occasio; Aut quod vacaverit officium vel dignitas, cui possessio quæsitæ sit. *tit. de præminent. disc. 26.* Hæc enim omnia formalem cognitionem causæ exigunt.

Quamplures alii, peneque infiniti similes casus in materia hujus iudicii contingunt, in quibus, altæ indaginis quæstiones occurrunt, an huic remedio locus esse debeat, necne; Et per consequens improprium videtur, de stricta juris censura, hujusmodi casibus applicare supradicta privilegia, quæ competunt huic remedio, quando revera illud promptè, atque incontinenti adhibere oportet per quamdam speciem provisionis, quæ celeritatem desideret, neque patiatur dilationem, utpotè productivam præjudicii irreparabilis, ut supra.

Est bene verum, quod in Curia, per Signaturam Justitiæ, ad quam pertinet cognoscere, an & quando hujusmodi privilegia admittenda sint, illud præsertim processus executivi, ac denegationis suspensivæ appellationis, solet ad hujusmodi considerationes reflecti, atque ubi agatur de quæstionibus turbidis, & altæ indaginis, rescribitur adversus hoc mandatum de manutentione, cum clausula suspensiva, nempe *cum facultate manutentionis quem de jure*; Præsertim verò hunc styllum Signatura habet, quando agatur de manutentione concessa adversus factum iudicis, tanquam nullum, vel notoriè injustum,

quoniam duobus iudiciis hincinde colluctantibus, congruum, & rationabile est, ut videat tertius, quisnam ex duobus, bene, vel malè fecerit.

Adhuc tamen id non tollit difficultatem, quoniam hujusmodi arbitrium rescribendi cum clausulis, potius translatis, quàm suspensivis, procedit in illis iudiciis, quæ ex eorum regulari natura sint executiva, sed ob aliquam turbiditatem, videatur Principi, vel Magistratui, ad quem pertinet, hanc executionem alteri committere, non immutata dicta iudicii natura, sed solum immutata persona executoris, ut advertitur supra in Rubrica appellationis, ac etiam in *relatione Curia* agendo de Signatura Justitiæ, *supra disc. 37. & in relatione Curia disc. 31.*

At punctus est in regula, an intret, necne de natura iudicii, processus executivus, quoties procedatur cum dispositione Iuris canonici, qua attentas in omnibus interdictis possessoris, indefinite, atque pro regula generali, intrat appellatio ut supra; Ideoque ista generalitas, ita complectitur hoc interdictum retinendæ, sicut illud adipiscendæ, & recuperandæ.

Istud itaque privilegium, quod in eo possessorio adipiscendæ habetur, quod vocatur associationis; Et in altero retinendæ, quod dicitur manutentionis, vel possessorii summarissimi, quod contradistinguitur à plenario, redolet limitationem regulæ; Non quidem ex aliquo privilegio, quod à lege eis attributum fuerit, sed ex ratione, quæ id suadeat; In prima scilicet specie associationis, quoniam, istud non est interdictum possessorium, quod à Iudice manet, dum est possessio, quæ revera apprehenditur jure suo, atque licitè apprehendi potest, etiam sine Iudice, qui potius dicitur gerere partes probi viri, potentis, & auctoritativi, qui in forma extrajudiciali, suæ familiæ comitatum illi tribuat; Atque in isto casu summarissimæ manutentionis, id provenit à dicta ratione celeritatis, vel irreparabilis præjudicii, seu inconvenientium, quæ aliàs accidere possunt, nisi promptè occurratur.

Igitur unum de duobus (loquendo per trames juris) remanet erroneum, ac probabiliter ratione destitutum; Vel scilicet, indefinite admittere hujusmodi privilegia, semper quod agatur de hoc interdicto retinendæ seu manutentionis, non reflectendo ad prædictas distinctiones, Vel constituendo differentiam inter unam, & alteram hujusmodi interdictorum speciem.

Hinc propterea, intrare videtur dilemma quod; Aut procedendum est per apices seu regulas juris scripti; Et tunc pariformiter dispositio juris canonici, in omnibus tribus interdictorum speciebus procedere deberet, circa appellabilitatem; Aut verò (ut mihi commendabilius videretur,) neglectis hujusmodi superstitionis rigoribus, curandum est, ut quò magis fieri potest rescendant formalitates, quæ ut plurimum ad aliud non deserviunt, nisi pro fomento calumniarum, & subterfugiorum; Et tunc id pariformiter in omnibus dictis interdictis, vel speciebus practicandum esset, cum revera punctus non sit in formalitate verborum, vel terminorum, sed in ratione, quæ distinguit casum à casu.

Prout etiam nulla subesse videtur congrua ratio, cur lex, rationabile reputet concedere processum executivum, & denegare appellationem

nem suspensivam, in iudicio immissionis, vel reintegrationis, inter laicos, & non debeat id rationabile reputare, ubi adit mixtura clericorum, vel bonorum ecclesiasticorum; Et consequenter totum venit a nudis formalitatibus, quæ sapere videntur iudicium quando congrua ratio differentiarum non urgeat.

Differentia verò, an procedatur per decretum interloquutorium, vel per sententiam non provenit, quia sic legi statuere placuerit, vel quod una via iudicati habeat unam naturam, & altera alteram, dum ita pariter esset imponere legem, potius verbis, quam rebus, ac esset ponere in arbitrio cuiuscumque iudicis, etiam inferioris, cum ejus modo procedendi, tollere appellationem, quando debet intrare, vel eam concedere quando debet denegari, quod eadem Rota quandoque agnovit, ac falsa est redolere absurdum. *decis. 84. par. 7. rec.* Sed ista differentia, juridica quidem, ideoque merito admissa in praxi, duplicem habet probabilem rationem, Primò scilicet quod quando proceditur per sententiam diffinitivam, tangi videtur petitorium, ejusque mixtura adesse, cujus ratione cessat privilegium iudicii possessorii, etiam quando alias intraret. *Burratt. & add. dec. 625. Ottob. dec. 236.* Et secundò quia procedendo per decretum interloquutorium, adesse non videtur gravamen adeo considerabile, dum adhuc liberum remanet eidem iudici, illud reparandi, ob facultatem reponendi, atque concedendi manutentionem alteri parti, adeo ut verificabile sit supra insinuatam dictorium Practicorum, *hodie mihi, cras tibi*, quod dici non potest, quando procedatur per sententiam diffinitivam, per quam iudex functus dicitur officio suo, neque dicta reponendi facultas amplius competit. *dec. 20. par. 10. rec. & supra dis. 37. & alibi pluribus.* Ideoque firmum remanet, quod punctus non est in formalitatibus, sed in ratione.

Penè autem impossibile videtur, recensere alios casus, in quibus in hoc iudicio manutentionis, quæstiones aliarum indaginis cadunt, unde propterea, causa cognitio adhibeatur, tanquam per speciem petitori, vel possessorii plenarii, adeo ut intrent insinuatæ incongruentiæ applicandi illa privilegia, quæ reverà percutiunt illud solum possessorium, quod summariissimum est, ac provisionale, ideoque potius extrajudiciale, quam iudiciale sit; Illi etenim elaborati scriptores, qui de hoc possessorio ex professo agere studuerunt quamvis magna desuper confecerint volumina, adhuc tamen neque omnes casus recensere poterunt, sive in eis firmam statuere regulam. *Posth. in tractat. de manutenen.* cujus reverà materia est incapax.

Quare (ut præmissum est) erroneum videtur, eum solis generalitatibus in hac materia procedere, sive indefinitè cuicumque casui applicare decisiones, vel auctoritates, quæ certos casus percutiant, cum reverà totum pendeat à facti qualitate, & singulorum casuum circumstantiis, ex quibus inspiciendum est, an subiecta materia patiatur dilationem, vel è converso desideret celeritatem, adeo ut congruat, nec ne, ratio quæ inducit discretivam inter unam, ac alteram possessorii speciem.

Præ cæteris autem, demonstrativè solum insinuantur aliqui casus, qui pro Curia praxi videntur frequentiores, ideoque aliqua animadversione digni videntur ad hunc effectum.

Primò nempe, quando agatur de illa manutentione, quæ petatur ex sola assistentia juris, absque necessitate alterius extrinsecæ probationis possessionis de factis; Id autem, juxta opinionem, quæ in Curia est recepta, non admittitur, nisi in materia jurisdictionali, quod scilicet Ordinario loci habenti assistentiam juris in omnibus Ecclesiis & clericis ac personis ecclesiasticis intra limites suæ diocesis, competit manutentio ex hac sola assistentia. *tit. de jurisdi. disc. 1. cum plur. segg.* Denegatur autem in aliis, etiam in illa decimarum ad favorem parochi, quamvis iste eandem habeat assistentiam intra limites suæ parochiæ, quoties aliqua saltim adminiculativa probatio non accedat. *tit. de decim. disc. 1. & 5. & sepim.* Et nihilominus, etiam in dicta materia jurisdictionali, in qua, sola assistentia sufficit involuta, aliarumque indaginis contingunt quæstiones, quæ formalem exigunt causæ cognitionem, ut patet ex iis, quæ in hujus jurisdictionalis materiæ sede habentur. *dicto tit. de jurisdi. disc. 1. cum multis segg. & in supplemento.*

Secundò ubi idem possessorium remedium intentetur in iis speciebus, in quibus possessionis probatio non habetur, idque petatur ex privilegio, seu natura causæ universalis, ut scilicet, ex possessione vel exercitio aliquorum actuū jurisdictionalium, inferatur ad acquisitionem, & conservationem possessionis jurisdictionis pro omnibus actibus & causis; Aut quod ex possessione perceptionis decimarum ex aliquibus speciebus fructuum, inferatur ad omnes alias species, quæ de novo introducuntur, vel subrogentur; Sive quod ex probatione possessionis in eodem jure decimandi, vel collectandi aliquas personas, vel aliqua bona, inferatur ad possessionem in universum respectu omnium, cum similibus; Id autem pendet ab eadem assistentia juris, super competentia vel incompetentiâ causæ, vel juris universalis; Pura quia agatur de Ordinario habente ut supra juris assistentiam in universa jurisdictione Episcopali, in suo territorio, vel diocesi; Vel de parochi habente eandem assistentiam in jure decimandi, vel in aliis juribus parochialibus, cum omnibus personis, & bonis intra suæ parochiæ fines; Aut de Communitate habente jus collectandi in universum personas, ac bona sui territorii, cum similibus; Vel è converso agatur de Prælo inferiori, vel de non parochi, sive de persona privata, aut de Barone, cui respectivè facultas de jure non competat, sed prætentatur ex privilegio, vel ex præscriptione, quoniam tunc non intrat ratio causæ universalis; Sed tantum præscriptum, quantum possessum, sive hoc interdictum non nisi ad limites præscriptos possessionis prætendi potest; Et in summa intrat ea distinctio, quæ habetur inter illum, qui habet pro se regulam, & illum qui nititur limitationi. *dicto disc. 1. de jurisdi. & tit. de decim. disc. 18.*

Tertiò proximè, quando ex possessione in parte inferatur ad totum; Pura (exemplificando in eo quod frequentius habemus in praxi) contingit in pensionibus ecclesiasticis, ex quibus à pari, inferri potest ad census, aliasque annuas præstationes, quod scilicet, quasi possessio ad effectum manutentionis, acquiratur, ac sufficit, non solum per solutionem unius termini, sed etiam per solutionem ejus partis, etiam modicæ. *titul. de pensio. discurs. 37.* Verùm quia id intelligitur,

tur, quatenus ista pars soluta sit animo recognoscendi totum tanquam pars totius, atque (ut dicitur) ad computum; Secus autem ubi ea sola pars soluta sit, quia plus non debet præstendatur eod. disc. 37. Idcirco super hoc disputari solet, atque intrat etiam causæ cognitio.

Quartò, ubi ex possessione contra unam personam, præstendatur manentio contra alteram; Puta contra successorem ejus, cum quo possessio acquisita est, ex regula quod istud iudicium regularatur ex persona actoris, ideoque ejus jus non variatur ex persona rei, & debitoris; Et consequenter possessio contra defunctum vel prædecessorem, suffragatur contra heredem vel contra successorem, ut præsertim in pensionibus ecclesiasticis, vel in annuis præstationibus quotidiana praxis docet. eod. tit. de pension. discurs. 30.

Sivè è converso, quando ex possessione prædecessoris, successor juvari velit, istudque remedium intentare; Idque procedit quando agatur de successore in dignitate, vel officio, seu beneficio, vel prælatura, cui principaliter possessio acquisita dicatur, explicato solummodo vel exercitio per ejus possessorem ex cujus personæ mutatione non variatur jus vel possessio, quæ sita ipsi Ecclesiæ, vel dignitati, vel officio, seu feudo, aut prælaturæ &c. disc. 26. de præminent. & tit. de jure patr. disc. 63.

In his etenim ac similibus, ex rationis identitate, congruit illa propositio, quæ traditur per Feudistas, quod scilicet feudum dicitur homo furdus & mutus, aliæque membra habens impedita, unde propterea ejus jura exercet per feudatarium tanquam per ejus curatorem, vel ministrum, sive organum &c. cujus immutatio ejus jus immutare non debet. tit. de feud. pluribus & disc. 26. de præminent. Secus autem ubi agatur de possessione quæ sita jure privato, dum ea non transferatur in heredem vel successorem, absque nova apprehensione, quamvis agatur de juribus incorporalibus, ideoque hæredi, vel successori non competit hoc remedium possessorum, quinimò neque alterum reintegratorium ex persona propria, si spoliatus commissus est cum defuncto, nisi quatenus, istius, vel ejus hæreditatis nomine petatur. tit. de herede disc. 26.

Quintò ubi præstendatur cessata causa possidendi activa, vel passiva, quia scilicet quis solverit annuam præstationem, vel aliud passivum onus sentierit occasionaliter, seu causativè, ratione alicujus rei, vel officii, seu muneris, quo cessante, resoluta quoque præstendatur possessio. tit. de Regal. disc. 8. & sequ. & tit. de empr. disc. 23. & 39. Sive quod ista sit ad certum tempus, vel sub certa conditione, quæ præstendatur purificata vel defecta, cum tunc non remaneat amplius operativa, & manentibilis. Mantio. decis. 277. Idemque è converso in possessione activa, quæ talem habeat qualitatem, sive quod id sit in quæstione, quoniam pariter causæ cognitio intrat.

Sextò, ubi ipsa possessio cadat in quæstione; Puta quia præstendatur tradita per eum qui ad id sufficientem facultatem non habet, ut juxta frequentiore contingentiæ habetur in illis solutionibus ecclesiasticæ pensionis, quæ fiant per Campforem, vel alium tertium, in quo præstendatur non adesse sufficientem mandatum. Posth. de manut. obser. 35. ex num. 71. Sive è converso præstendatur quod activa possessio sit ma-

lè quæ sita; Vel quia servata non sit forma, quæ servari debebat. Buratt. decis. 67. Bich. decis. 309. & 364. Vel quia quæ sita sit ex facto tertii, qui actum explicare non poterat, puta per eum, qui non haberet sufficientem mandatum ad illam possessionem capiendam. Buratt. decis. 876. deci. 205. apud Posth. de subhast. Sive ubi agatur de possessione quæ præstendatur quæ sita per colonum. decis. 158. par. 7. rec. add. ad Buratt. dec. 732. Vel quod sit solum instrumentalis, quæ non sufficit. Greg. decis. 268. Buratt. decis. 67. Posth. de manut. obser. 21. cum similibus super quibus aliquam causæ cognitionem adhibere oportet.

Septimò ubi, non controversa possessione de facto, controversatur de jure, ut causa possidendi sit insufficientis, quia nempe agatur de facultativis, in quibus possessio non infert præjudicium neque isto interdico digna reputatur; Adhuc tamen è converso præstendi solet, ut etiam in his facultativis, notabilis diuturnitas temporis vel multiplicitas actuum reddat hanc possessionem manentibilem. Bich. decis. 522.

Octavò quamvis (ut supra) possessio acquisita per aliquem jure privato, non transferatur in heredem, vel successorem, nisi apprehendatur, quoniam possessio dicitur quid facti; Eaque apprehensa in una re, suffragatur solum in ejus membris, & dependentiis, non autem in alia re diversa, etiam si agatur de juribus incorporalibus tit. de herede disc. 26. Adhuc tamen frequens, & præsertim in Italia habetur usus Statutorum continuantium possessionem defuncti in heredem vel successorem; Istaque dicitur ficta, & civilissima possessio, quæ apta est ad manentionem; Sed nihilominus intrant limitationes, quando hæc civilissima possessio interversa sit de facto per aliam naturalem, sive quod ipsum jus hæreditarium sit in quæstione; Aut quod præstendatur contra iudicium defuncti cum aliis limitationibus, quæ desuper tradi solent, ut in sua sede. eod. disc. 26. de herede.

Nonò, ubi agatur de exceptionibus boni juris quod incontinenti probatum præstendatur, ideoque ratione doli, vel inanis circuitus seu canonice æquitatis præstendatur, ut obtinere debeat, quoniam regula est negativa, ut in hoc iudicio non attendantur exceptiones boni juris, ut patet supra occasione agendi de cumulatione petitorii cum possessorio actum est; Nisi quando omnimoda certitudo, vel notorietas locum aperiat officio Judicis. supra lit. 1. Sive quod agatur de possessione, quæ pendeat à titulo, ad quem possessor imprudenter illam restrinxerit, cum ejusdem tituli præcisa, & præjudiciali productione, cum tunc vitium tituli influat etiam in possessionem. tit. de Regal. disc. 47. tit. de cens. disc. 11. Lotter. de benef. lib. 2. quest. 46. ex n. 31.

Quoties enim ista imprudens restrictio non accedat, ob quam Practici dicunt, quod sibi imputet possessor, cur se suo ligone percussit, non admittitur defectus tituli, neque urget necessitas justificandi aliquam qualitatem, quæ necessaria sit; Præterquam ubi agatur de illis juribus regalibus, quæ sine titulo haberi non possunt, & in quibus pro legibus vel stylis principatum seu locorum, sola possessio non sufficit. tit. de Regal. disc. 14. Quoties ea non sit temporis considerabilis, ut habetur supra occasione agendi de possessione habente juris resistentiam.

Quæstio autem est inter Scribentes, an ea, quæ de juribus regalibus, & similibus habentur,

tur,

tur, procedant quoque in beneficialibus; Et quamvis plerique affirmativam teneant. *Fran- ges de intruso quest. 51.* Attamen in Curia magis recepta videtur negativa, quoties de omnino certa, & notoria intrusione non agatur. *Posth. obser. 42. supra disc. 2. & est in Curia receptum.*

Prout etiam in pensionibus ecclesiasticis, quamvis pro illis ex recepto Curia stylo sit necessarius clericatus, neque exigi possint alias quam vigore literarum sub decreto annullativo. Attamen hæc non attenduntur in isto possessorio ob possibilitatem justificationis in petitorio, solumque de Curia stylo, ut decernatur manutentio, desiderari solet, quod constat saltem de supplicatione. *rit. de pension. disc. 37.*

Decimo, ubi etiam constat de possessione insufficienti, puta quia sive jure familiaritatis, vel administrationis, aut facultatis, prætendatur ejus mutatio in melius ex supervenienti causa, vel titulo, unde propterea allegetur mutatio, quæ de jure præsumitur, etiam sine aliqua declaratione juxta opinionem in Curia magis receptam; Quoties tamen contraria probatio expressa vel præsumpta non tollat istam simplicem juris præsumptionem, ut præsertim contingere solet, quando post superventum novum titulum adhuc declaravit possidere ex priori causa, sive quod alie facti circumstantiæ id suadeant. *Orthob.*

deif. 104. decis. 97. & 108. par. 5. rec. Posth. de man. obser. 54.

De multis verò aliis similibus quæstionibus, facile est videre apud eos, qui de hac materia expresso agunt; Sive quod incidenter sub diversis materiis de illis agatur, cum præmissa tanquam in praxi frequentiora, ita summam insinuassee videatur satis.

In quacunque verò instantia istud iudicium est exercibile, adeo ut non obstant una vel plures sententiæ contrariæ, quoties non adit obstaculum rei judicatæ, quæ illud cessare facit; Et nihilominus etiam isto casu est exercibile, quando adversus rem judicatam commissa sit, ac pendeat causa restitutionis in integrum, dummodo executio non sit cæpta, vel juris ministerio facta non censeatur. *supra disc. 38.*

Atque ex isto remedio prodire solet alterum processus executivi etiam in actione personali, quia nempe quando mandatum de manutendo concessum sit, atque constitutum est in statu exequibilitatis, utpote non impeditum ab aliqua clausula translative executionis, tunc pro ejus effectuione conceditur quoque mandatum executivum contra personam & bona, juxta quotidianam praxim pro qualitate subjæctæ materiæ.

